

ПРИНОС В ПЕДАГОГИЧЕСКАТА МИСЪЛ ЗА РАЗВИТИЕТО НА ГРУПОВОТО ОБУЧЕНИЕ

Антония Кръстева

Зараждане на нетрадиционните идеи за групово обучение

Педагогиката в своето историческо развитие налага необходимостта от изменение на образователната и възпитателната дейност. Новите потребности на обществото изискват нови постановки на образованието. Така по света в края на XIX и в началото на XX век в цялата образователна сфера се заражда реформаторското движение. В него съжителстват различни школи, концепции, парадигми, насочени към обновяване на училището, към усъвършенстване на традиционната педагогическа система.

В различните краища на света реформаторско-педагогическите подходи приемат различна понятийна обосновка. Така например в немскоговорящите страни и у нас в България се означават с термина “реформаторска педагогика”, във франкофонския свят – “ново възпитание”, в англосаксонските страни – “прогресивно възпитание”, в Италия – “активизъм”.

За първи път реформаторското движение поставя на сериозна критика класно-урочната система, коя-

то непрекъснато изчерпва своите педагогически възможности, т. е. тя не влияе силно за цялостното развитие на личността. В този смисъл се открояват недостатъците на системата, които могат да се изразят в: стандартизация в подхода към учениците; несъобразяване с реалните учебни възможности, със стила на учене и специфика на индивидуалните особености на всеки един ученик; принудителния характер на обучението и неговия незадоволителен възпитателен ефект; стриктното фиксиране на изучаваното учебно съдържание и на пространствено-временните параметри в организацията на обучението; използваните похвати, методи, форми и средства; утвърждаване на авторитарния стил на педагога; фаворизиране ролята на колектива; липсата на сътрудничество и единство между участниците в педагогическия процес; бюрократичната структура на училището и др.

Всички тези недостатъци дават основание, класно-урочната система да се определи като недостатъчно хуманна и демократична. Това налага търсенето на нови решения, формулирането на глобални подходи отнормено перспективното развитие на

учебния процес. Възникването на реформаторските идеи обогатява стратегиите на организираната възпитателна и образователна дейност. В тяхната същност е поставено хуманното начало, което пропива всички страни на образователната практика. Благородни са подбудите, от които се вдъхновяват видните представители и днешните последователи на това движение, но независимо от тях, считат някои, още от Коменски до наши дни педагогиката винаги е била реформаторска в широк смисъл на думата (Петров, Таулова, 1992, 24).

Една от основните идеи на реформаторското движение, свързана с обучението се изразява в социалния живот на учениците. Във връзка с това в много страни се формират класове, ученически групи, основаващи се на социалната поносимост, отзивчивост, адаптивност на учениците. Така в стремежа си за подобряване на училищното образование и възпитание и на междуличностните отношения се изпробват различни варианти на **ГРУПОВО ОБУЧЕНИЕ** насочени към съвместния социален живот на учениците.

Като елемент на нетрадиционната педагогика, груповото обучение възниква в началото на XX век. Разпростира се в развитите страни на Европа и в отвъд океана. Сред най-видните представители се нареждат имената на университетските преподаватели Дж. Дюи, Едуард Клепа-ред и Петер Петерсен, имената на

Хелън Паркхърст, Карлтън Уошбърн, Уилям Килпатрик, Роже Кузине, Селестен Френе, Франтишек Бакуле, инициаторът на кооперативните училища Б. Профи и др. Те засъгледват идеи за разнообразяване начините за провеждане на учебната работа, друга подредба на учениците в класната стая. Може да се каже, че цялостната характеристика на груповото обучение се обхваща от проблемите на педагогическата социология, на теорията за малките групи, на груповата динамика и развитието на междуличностните отношения.

Един от основните недостатъци на класно-урочната система се свързва с недостатъчно проучване и диагностика на индивидуалните особености на учениците. За неговото преодоляване се налага изменение в самата структура на обучението чрез организиране на различни видове дейности. Тази необходимост обуславя прилагането на индивидуалния и диференцирания подход в процеса на учене. Поради това мнозина реформаторски мислители изпробват варианти на групово обучение като: групово обучение на ученици в процеса на обучение, в рамките на един клас под ръководството на учителя; екипна, тимова работа на учители; съвместна, кооперативна работа между учители и ученици върху основата на съгрудничеството (Бижков, 1994, 172–173). В този аспект ще бъдат разгледани нетрадиционните, реформаторски идеи на отделни авто-

ри допринесли за използването на груповата организация на обучението.

Във връзка с индивидуализацията на обучението **И. Унт** (Унт, 1990, 37) предлага създаването на хомогенни групи (класове училища) за съвместно обучение въз основа на отделни признаци. Наред с това предлага и вътрешнокласна индивидуализация на учебната работа в условията на хетерогенен клас.

Още в началото на ХХ век концепцията да диференцирана организация на учебния процес е широко пропагандирана от **У. Щерн** и **Ед. Клапаред**. Те застъпват идеята за групиране на учениците в зависимост от училищната зрялост, от равнището на общото развитие на интелект, от способностите.

В училището на Клапаред “Училище по мярка” децата се групират по определени признаци като се очертават различни варианти на диференцирана организация на обучението. При процеса на групиране се отчитат не количествените, а качествените критерии, като се вземат под внимание различните типове способности. Така качествената диференциация се утвърждава като оптимален вид диференциране в училище.

Тази концепция за диференциация на учебно-възпитателната работа е широко прилагана на практика от **Йозеф Зикингер** (1858 – 1930), който се заема с реформите на народните училища в Манхайм (Герма-

ния). Като главен недостатък на класно-урочната система, той отбелязва несъобразяването с различията в умственото развитие на отделните ученици. Според него не е правилно подборът на децата при групирането им в класове да се извършва само по възрастов признак. Ето защо, **Й. Зикингер** предлага сформирани на групи за деца от една и съща възраст, които са с различни способности, например, обособяване на класове за неуспяващи ученици, за изявени и талантливи деца и за такива – със средни възможности.

Това, което не се приема при образуването на хомогенните групи, създадени на основата на психометричните проучвания е, че на практика те трудно могат да се приспособят към изменящата се педагогическа действителност и към интересите на децата.

Независимо от своите недостатъци, някои елементи от

Педагогическата система на **Дж. Дюи** се явява изходно начало на проблемния и проективния метод на обучение, които намират приложение в нашата съвременност. Най-голяма заслуга за прилагането идеите на Дюи има **У. Килпатрик**, който детайлно анализира проблемния и проективния метод. В така нареченото от него “съпътстващо обучение (comcomitant learning) се откроява динамичния характер на вътрешните процеси, които се осъществяват благодарение на натрупания опит на де-

цата, на тяхната вътрешна мотивация. Това несъмнено спомага за формиране чертите на детския характер.

Друг съществен проблем на класно-урочната система е принудителният темп (бърз или бавен), с който учениците трябва да работят в училище. Един от първите проекти за групова организация на обучението, насочен към преодоляването на този недостатък е прилагането на **ДАЛТОН – ПЛАН** създаден от **Хелен Паркхърс** (1887 – 1959) в гр. Далтон (САЩ, щат Масачузетс). Тя е последовател на Дж. Дюи и М. Монтесори. Идеята в Далтон-план е да се предостави максимална самостоятелност на учениците за спокойна и продуктивна дейност, поради което традиционната организация на обучението се заменя с качествено нова.

Опит за подобряване на Далтон-план откриваме в представеният от **К. Уошбърн** така наречения **ВИНЕТКА – ПЛАН**, прилаган в едно от предградията на гр. Чикаго (щат Мичиган) – Винетка, през 1919 г. Училището на К. Уошбърн цели да създаде у учениците умения за установяване и поддържане на социални контакти, за планомерно сътрудничество и взаимно помагане. Във връзка с това Л. Висоцка споделя, че “ днес, след 70 години училището на името на К. Уошбърн е образцово и разполага със свое телевизионно студио, сценичен театър, акустична зала за обучение по музика, с ком-

пютърна зала и т.н. (Висоцка, 1992, 73).

За подобряване организацията на учебния процес и преди всичко за приспособяване на обучението към индивидуалните възможности на учениците, внимание заслужава създаденият от **Лойд Грам** – **ТРАМПА – ПЛАН**, който се явява изменен вариант на Далтон-план. При реализацията на такъв вид организация учителите се кооперират за съвместна дейност и взаимно си разпределят задълженията.

В нетрадиционните форми за прилагане на групово обучение се откроява проекта на **Джон Хосик** – **КООПЕРАТИВЕН ГРУПОВ ПЛАН** създаден през 1929 г. Той е предназначен за преодоляване на изолацията на ученика в класната стая. Наред с него се нарежда и проекта на **Е. Кели** – **ВЪЗПИТАТЕЛНИ КОНФЕРЕНЦИИ**. Основната цел е насочена, чрез съвместно конферирание между учители и ученици към преодоляване на възникнали затруднения и премахване на изолацията между самите тях по време на учебния процес.

Внимание заслужава дидактическата теория на **Дейвид Уоруик**, според която учениците се групират в определени модели – тематичен, конкуриращ, кумулативен и концентричен. Обособяването на ученици в групи дава възможност за взаимно учене, което се отразява върху техните личностни взаимоотношения. В

същото време, чрез моделите учителите кооперират своята дейност в “тимове”, което повишава тяхната отговорност към учебната работа.

У нас, прилагането на моделите на Уоруик се наблюдава в обучението в горен курс, където е направен опит част от учебното съдържание в Икономически техникум да бъде изучено чрез групова дейност (Динева, 1994, 12–14).

Изключителен опит в областта на реформаторските идеи е показан във Франция заложен още с идеите на Ж. Ж. Русо, Г. Компейре, Е. Декроли и др.

Значителен принос за усъвършенстване на учебната дейност има **Роже Кузине** (1881 – 1973) със създадения от него “Метод за свободната работа по групи”. Целта на метода е да се постигне саморазвитие, самоизграждане на детската личност. В рамките на обособените групи учениците си разпределят задълженията, съгласуват действията си и обсъждат резултатите.

Своите идеи Кузине популяризира чрез издаваните от него списания “Ново възпитание” и “Възпитание и развитие”, чрез преподавателската си дейност в Сорбоната и чрез собствената си експериментална практика.

Методът на Р. Кузине намира широко приложение в работата на много учители, не само във Франция, но и в други страни (НИО, 1999, 24–25).

Друг силно въздействащ модел на възпитание и обучение е педагогиката на **Селестен Френе** (1896 – 1966). Френе скъсва с официалната педагогика и с тези, които я прилагат, като се дистанцира от обществената институция.

Той създава движение за модерно училище (Ecole moderne), което придобива широк международен отзвук и дори днес, то продължава да съществува като включва учители от цял свят обединени в ICEM (Institut Cooperatif de l'Ecole moderne).

Водещите идеи в педагогиката на Френе са за тясно свързване на училището с живота, за максимално развитие на самостоятелността на учениците, за сътрудничество между учители и ученици, за групова работа, която подкрепя единдействието и взаимопомощта между тях. Както посочва Л. Льогран в съвременното индустриално общество “методите на Френе са валидни повече от всякога” (Льогран, 1992, 69).

За разлика от Френе, Бартелеми **Профи** се противопоставя на кооперативното движение като за него кооперацията е “дъщеря на мизерията” (Grinon, 1996, 172). Неговата теория има чисто икономически характер, тъй като в процеса на кооперация учениците се противопоставят в зависимост от своето икономическо състояние.

Вдъхновявайки се от идеите на С. Френе, Шарл Хит и др. Емил Бюньон (1929 – 1936) – социален ху-

манист създава департаментна кооперация L'OCCE в Meuse. Тази могъща асоциация, изградена от събирането на кооперативните общности се определя като първи стадий на общността на кооперациите във Франция (Cripin, 1996, 174).

Похвално е и не може да не се отбележи, създаденото у нас през 1994 г. алтернативно начално училище “Зорница”, в основата на което стоят принципите на педагогиката Френе. Съществен компонент в цялостната организация на живота в училището е холистичният подход към детето, където водеща роля има възпитанието, формирането на характера и качествата на децата.

Принос в развитието на груповото обучение е създаденият от немския реформатор **Петер Петерсен** (1884 – 1952) **ЙЕНА ПЛАН**. Той предлага модел за една отворена система на обучение, насочена към едно проектно обучение, свързано с развитието на самостоятелността на учениците.

В училището на Петерсен децата се обединяват в постоянни групи за съвместно учене, при които се проявява сътрудничество и взаимна помощ между учениците. В хода на груповата учебна дейност на децата се решават разнообразни педагогически задачи.

В основата на Йенския план е залегнало разбирането на Петерсен за възпитанието като функция на обществото, и което в действителност

е самовъзпитание, самоизграждане и самоусъвършенстване на детето. Както казва П. Петерсен “ едно добре водено групово обучение има предимства, които говорят за неговата многостранна ценност” (Петерсен, 1990, 102–103).

Идеите на П. Петерсен намират приложение и в нашата страна през 30-те години поднесени от Д. Кацаров, Н. Чакъров, Д. Правдолюбков, Г. Перъков. Зоя Ставрева за първи път прилага Йенския план във В. Гърново.

Значимост в реформаторските идеи за групово обучение откриваме и в модела “МАЛКА ГРУПА – ТИМ”, които се изпробват през 70-те години в училищата в Гьонинген и Кьолн. Този модел включва в себе си вътрешно диференциация на съвместната работа на няколко учители, както и групово обучение на ученици в съответствие с техния успех.

Установилите се в началото на нашия век алтернативни и професионални училища предлагат нова структура, съдържание и методи на учебния процес. Тяхната цел е насочена ,чрез изпробване на различни варианти на групово обучение към развиване личността на детето, към разгръщане на неговите комуникативни изяви, към активно участие в процеса на обучение в съответствие с неговите интереси и способности.

От направения обзор на разнообразните школи и направления, изграждащи сърцевината на нетради-

ционната педагогика може да се изведе извод, че натрупаният опит в областта на груповото обучение служи като надеждна основа за радикални преобразования в образователната сфера.

Съвременен състояние на проблема за използване на групово обучение

Идеите на реформаторското движение в настояще време продължават да се преосмислят от съвременните мислители, педагози, учители, защото именно те изпълняват ролята на възродителен фактор за новото училище, изправено пред новия век.

Актуалността на проблема за използването на групово обучение в наши дни намира широко място в педагогическата мисъл. Очевидно е, че съвременната литература насочва вниманието си към груповата дейност и възможностите, които тя съдържа за демократизиране на образователната система. Поради богатият и пъстър теоретико-практически опит е целесъобразно проблемите на груповото обучение да бъдат разгледани в няколко направления.

Педагогическо направление. Хуманизацията на образованието предполага поставянето на детската личност в условията на взаимодействие и сътрудничество. Идеята за сътрудничество между субектите на

учебния процес води началото си още от древността, свързана с името на Сократ и неговия евристичен метод на обучение. В съвременните условия тази идея се интерпретира от привърженици на личностно ориентираната педагогика. Тяхната парадигма се основава на идеите за самореализация (Е. Фром), самоосъществяване (К. Бюлер), самоактуализация (А. Маслоу), схващането на К. Роджерс за възпитанието. Тези основополагащи компоненти издигат концепцията за хуманния подход, в който централно място заема творческото развитие на детето, обуславящо се от собствените индивидуални способности и потребности.

Възпитанието и обучението на децата в сътрудничество е принцип, който се предопределя от парадигмалните изисквания на училищната общност. Това налага преосмисляне на организацията на учебно-възпитателната работа. Използването на груповото обучение в съвременното училище създава условия децата да се чувстват като личности, способни да общуват, да вземат решения, да си взаимодействат и сътрудничат.

Възможността да възпитаваме у детето уважение към другите, към техните права, нагласи и ценности очертава практическото осъществяване на един от основните принципи, представен в доклада на Ж. Делор, а именно “да се научим да живеем заедно” – “да работим заедно в екип” (Делор, 1996).

Това послание, пронизва всички елементи на учебния процес и обуславя обществената потребност на целите и задачите на обучението да бъдат насочени към по-пълното навлизане на децата в системата на взаимоотношенията и съгрудничеството.

Груповата дейност едновременно възпитават и обучава децата да живеят по законите на хуманизма. В хода на нейното изпълнение се разменя информация за състояние, ценностни ориентации, мотиви, възможности, чрез които проличава индивидуалността на всяко дете. В този смисъл Р. Славин подчертава възпитателния и оздравителния потенциал на кооперативното обучение, чието главно внимание е насочено към съгрудничеството, към индивидуалното развитие на личността (Slavin, 1990).

Състоянието на проблема за прилагането на груповото обучение намира широк отзвук и у нас.

В България, през последното десетилетие на XIX век и през първата половина на XX век се наблюдава също появата и развитието на концепцията за “свободно възпитание”. Тази концепция намира израз най-вече в развитите направления на нетрадиционната педагогика – “дидактическо художество”, “социална педагогика” и др. През този период у нас, реформаторското движение си има свой печатен орган – списание “Свободно възпитание”, което

излиза под редакторството на Д. Кацаров.

Основен принос към разработването на въпросите, свързани с ефективността на груповото обучение имат Г. Бишков, П. Петров, М. Андреев, Ж. Савова, Е. Рангелова, М. Белова, Г. Димитрова, Ст. Ненов, Ив. Иванов и др.

Дидактико-методическо направление

Направлението проучва въпросите на обучението и възпитанието на децата в процеса на груповата организационна форма. По-задълбочени педагогически и дидактико-методически изследвания за прилагането на груповата форма на обучение в съвременното училище започват едва през седемдесетте години на XX век.

Принос за разкриване на дидактическата, методическата и възпитателната ефективност на груповата дейност имат автори като Х. Лийметс, В. Котов, М. Виноградова, И. Первин, В. Дяченко, Г. Цукерман, И. Чередов, В. Окон, Р. Винкел, Д. Джонсън и Р. Джонсън, Р. Славин, Е. Колин, Т. Браун, Д. Фонтана, Р. Коен и др.

Техните идеи, концепции са насочени към въпроси, свързани с подходите, определящи общата характеристика на груповата дейност, към използването на рационални методи за обогатяване и разширяване на познавателните възможности на учени-

ците, към организацията на доминиращите елементи, обуславящи функционирането на груповата дейност, а именно: образуване и състав на групата, определяне на нейната численост, разпределяне на отговорниците в групите, взаимодействието между членовете в групите, осъществяване на съвместната дейност между тях.

Една от съществените характеристики на груповата форма на обучение е нейното определяне като **колективна учебна дейност**. В този аспект В. Котов я определя като колективна учебна дейност, която се опира на сътрудничеството и взаимодействието между самите ученици и между учители и ученици (Котов, 1977, 55). М. Виноградова и П. Первин характеризират груповата работа като колективно-познавателна дейност на учениците, развиваща се на пет нива: 1) фронтална работа с класа; 2) работа по двойки; 3) групова работа на принципа на диференциацията; 4) междугрупова работа и 5) фронтално-колективна дейност при активно участие на всички ученици (Виноградова, Первин, 1977, 108).

Отделните автори акцентират върху една или друга особеност при прилагането на груповата дейност в учебния процес. Авторите Д. Джонсън и Р. Джонсън посочват различието между фронталната и груповата работа в клас като изтъкват **съществените характеристики на груповото**

учене, които се изразяват в: положителното взаимодействие, индивидуалната отговорност, хетерогенността на групите, конкретно целенасочената дейност, смяна на лидерите, придобиване на социални умения (Андреев, 1996, 334).

Друг автор се застъпва Дж. Роттиер за подобряване на обучение на учениците като внимание се обръща на подготовката, условията и режима на работа в групи (Rottier, 1996); Р. Кюлер препоръчва за правилно писане на домашна работа използването на индивидуална и групова подготовка като не се изключва и помощта от страна на учителите (Kulyer, 1996, 52–52); Л. Сенекал засяга въпроса за подялбата на работата и възможностите между членовете в групата (Senecal, 1996, 43); С. Медаровски предлага подобряване на структурните елементи в организацията на груповата работа, в което вижда истинския смисъл от съвместната дейност (Медаровски, 1997, 54–64).

За подобряване организацията на учебния процес внимание заслужава технологията за групова работа с учениците, която Я. Куинин нарича “групов мениджмънт в клас”. Опитът на Куинин е отправна точка на теорията за виртуално (психологическо редуциране големината на паралелката). Акцентира се върху груповото обучение в училище и върху личността на ученика, които се разглеж-

дат като проблеми на съвременното образование (Dollase, 1995, 131–144).

През последните няколко години в литературата се срещат изследвания с практическа приложимост на използваните **методи за групово обучение**. Във тази връзка Р. Славин (Slavin, 1990, 4–5) в своята теория и практика на колективното обучение, предлага четири кооперативни ученически методи, приспособяващи групата към множество изучавани предмети и насоки. Тяхното разделяне се представя в следния вид: 1) ученически активни групи – STAD; 2) групова игра – TGT; 3) групи съдействащи индивидуализма – TAI; 4) групи за кооперативна интеграция – CIRC. Всичките четири метода спомагат за мотивирането на учениците в групите, за засилване на тяхната индивидуална отговорност и дават възможност за успехи по различни начини (Slavin, 1990, 6–12).

Внимание заслужава идеята на Х. Йохим за развитие на личността в детска възраст. Посредством използването на нестандартни методи и подходи (тук спада и груповата форма) се подпомага изграждането на подрастващите като субект на персонализация (Joachim, 1995, 31–41).

Д. Фонтана говори за използването на игровия метод в процеса на обучение като в детската градина характеризира четири категории игри – функционални, измислени (фиктивни), подражателни и конструктивни. Към тези категории авторът прибавя

и пета, която се появява в начална училищна възраст, наречена **групова игра** или **игра в тим**. Усвояването на знания чрез груповата игра спомага за развиване на лингвистичните и умствените умения на детето, за добиване на увереност в собствените си възможности, за изграждане на положително отношение към детски свят, което е добра основа за неговото личностното израстване (Fontana, 1988).

Във връзка с познавателната функция на играта Р. Смит, също определя нейната методическа стойност за обучението, която допринася за обединяването на социалната и мисловната дейност на детето. Наред с това, използването на игровия метод в груповото обучение позволява по-задълбочено да се развият уменията на децата за определяне на връзките между причина и следствие, умения за видоизменяне на съществуващите знания за решаване на нови проблеми (Smith, 1982).

В своята експериментална работа Р. Коен използва ситуативния метод на обучение чрез групиране на учениците в екипи. Екипната дейност помага за преодоляване на бариерата, която блокира процеса на взаимодействие. Благодарение на комуникацията учениците имат възможност да използват цялото си богатство от умения за овладяване на учебните знания с междудисциплинарен характер (Cohen, 1995).

Широкото приложение на груповата форма на обучение намира своето място и в новите образователни технологии и по-конкретно, **използването ѝ в компютърната мрежа – Интернет**. Дж. Глийсън и Т. Джеймс в своята разработка описват мултимедияен прототип за достъп до Интернет и проект за използването му в процеса на обучение. Специално внимание се обръща на начините на действие на групите при осъществяването на педагогическите цели (Gleason, James, 1999, 10).

Съществуват нови изследвания, които на преден план се извежда технологията на груповото учене в условията на производствени звена, в кръжоци за квалификация, в системата за самообразование. В този аспект авторът Р. Офнер разработва концепция наречена “Воля” за групово обучение на работници, където се съчетават образователния и трудовия процес (Oefner, 1995, 25–27). Д. Хаслет предлага проект за използване на специализирани групи за обучаване на социални работници (Hasllet, 1997, 55).

Разглеждането на груповата организационна форма на обучение в съвременното училище изисква осъзнаване на редица нейни особености и характеристики.

В проучената методическа литература преобладават повече методики за групово действие на учениците определено в средна и горна училищна възраст. Това обяснява лесно

приложимия характер на груповата дейност в определените възрастови групи. Тук могат да се споменат прилаганите различни подходи въз основа на: 1) редуване на фронтална, индивидуална и групово форма на обучение, използван от Х. Лийметс и Е. Рауш; 2) методически похвати – В. Дяченко; 3) моделиране и кодиране на основните дейности и задачи – И. Первин, В. Рубцов; 4) игрови подходи – З. Баянкина (Тодорина, 1994).

За разлика от гореспомнатото, в научната литература се срещат малко на брой методики, конкретно прилагани в началното училище. Това се обуславя от редица затруднения свързани с образуването на групите, спецификата на работа в тях, възрастовите особености на малките ученици, неумението на децата да си взаимодействат, професионалната подготовка на началния учител.

Независимо от тези особености у нас през последното десетилетие на XX век се наблюдава особен интерес в използването на груповото обучение в началното училище. В специализираната литература се срещат разработки от начални учители и специалисти съотнасящи се към някои структурни компоненти на груповата дейност прилагани в отделни учебни предмети.

В експериментален план могат да се споменат няколко подхода, изследващи прилагането на груповата дейност в началното училище: подходът на Р. Радев, гледащ на групово

вата работа в учебно-възпитателния процес като на развиваща се система; използването на В. Календаров дедуктивно-индуктивен подход; методиката на Ст. Минкова, насочена към прилагането на различни видове групова дейност, съобразно основните фази на дейността; приложена от Д. Тодорина технология за групова учебна дейност; групово-съревнователният подход на съвместния проект на НИО и Педагогическия факултет – гр. Бургас. За осъществяване на целите на проблематиката за груповата организация на учебно-възпитателния процес работят Г. Христовова, Е. Динева, М. Първанова, Т. Хаджипетров, В. Букреева, П. Терзийска, Й. Кръстева и др.

Върху основата на направения анализ може да се посочи, че в съвременната педагогическата наука груповата организационна форма на обучение придобива все по-голяма актуалност. Теоретико-практическите постижения в разработването на концепции, форми, методи за прилагане на групова дейност следват идеите за преодоляване недостатъците на образователната система и създаване на условия за индивидуализация и диференциация на учебно-възпитателния процес.

Педагогическата наука отдава значение на психологическия подход, който предполага съобразяване с индивидуалните особености на децата

и водещите функции на възпитанието и обучението в детското развитие. Чрез различните форми на обучение усъвършенстването на личността днес се свързва с цялостното нейно формиране като социално явление. От тази постановка произхожда концепцията за актуализиране на съвременната педагогика с методи, съдействащи за развитието на продуктивната учебна дейност с нейните компоненти – планиране, реализация, контрол, оценка.

Използването в учебно-възпитателната практика на нетрадиционни форми и методи на обучение несъмнено допринася за формирането на личностни качества, необходими за ефективно общуване и взаимодействие с другите. В този смисъл прилагането на груповата дейност в учебния процес усъвършенства методологията на педагогическия процес и цялостното формиране на детската личност.

Обогатяването на традиционната педагогика със съвременни стратегии и технологии води до хармонизиране на нашата образователна система със световните тенденции. Многообразието от форми, методи, средства, прийоми, използвани в училище поставят целенасочено днешния ученик в взаимодействие с природните закони и със законите за развитието на човешките отношения.

ЛИТЕРАТУРА

1. *Андреев, М.* Процесът на обучението. Дидактика. С., 1996.
2. *Бижков, Г.* Реформаторска педагогика. С., 1994.
3. *Виноградова, П., М. Виноградова.* Коллективная познавательная деятельность и воспитание школьников. М., 1977.
4. *Висоцка, Л.* Методът Винетка-план след 70 години. – Педагогика, 1992, № 9.
5. *Делор, Ж.* Образованието – скрито съкровище. С., 1996.
6. *Динева, Т.* Групово обучение в икономическите техникуми. – Образование и професия, 1994, № 5.
7. *Котов, В.* Организация на уроках коллективной деятельности учащихся. Разянь, 1977.
8. *Лийметс, Х.* Групповая работа на урока. М., 1975.
9. *Льогран, Л.* Френе днес. – Педагогика, 1992, № 9.
10. НИО и Педагогически факултет – гр. Бургас. Групова организация на образователния процес в училище. С., 1998.
11. *Петерсен, П.* Практиката в училищата по йенския план. – Народна просвета, 1990, № 12.
12. *Петров, П., Р. Таулова.* Реформаторската педагогика и нейните съвременни проекции. – Педагогика, 1992, № 9.
13. *Уит, И.* Индивидуализация и диференциация обучения. М., 1990.
14. *Тодорина, Д.* Технология на груповата учебна дейност. С., 1994.
15. *Медаровски, С.* Процесът на работа во групната настава. Битола. – Учител, 1998, № 1.
16. *Cohen, R.* La kommunikation telematique internationale. Petz. Paris, 1995.
17. *Dollase, R.* Die virtuelle oder psychologische Reduzierung der Schulklassendrobe – Bildung und Erziehung, 1995, № 2.
18. *Fontana, D.* Psychology for teachers. Reader in education psychology. Universiti college Cardiff. BRSBOOKSM, 1988.
19. *Gleason, J., T. Jemes.* Internet in education – United States, Educational innovations – United States. IEEE Technology & Society Magazine, winter 98/99, issue 4.
20. *Hasiett, D.* Social workers – Education. Social work with groups 1997, issue 4.
21. *Joachim, H.* Persönlichkeitsentwicklung und Allgemeinbildung – Eine Bilanz theoretischer arbeiten in der DDR – Pädagogik und Schulalltag, 1995, № 1.

22. *Kulyer, R.* Aking Homework Work – Thedikation digest, 1996, № 9.
23. *Oefner, P., K. Otto.* Sunnermann., Wo wille istq ist ein wed – berufsbildung, 1995, № 4.
24. *Rottier, J.* Teaming with success – The education digest, 1996, № 2.
25. *Senecal, G.* Partage du travail, partage du pouvoir – Cahiers pedagogiques, 1996, 347, p. 43.
26. *Slavin, R.* Cooperative learning. Theory, research and practice. London, 1990.

CONTRIBUTION IN THE PEDAGOGICAL THOUGHT FOR THE DEVELOPMENT OF GROUP TRAINING

ANTONIYA KRASTEVA

Summary

Some different variants of the group training in the untraditional pedagogic are submitted in the presentation of the paper. The contribution of our and foreign pedagogues is given, which is outlined in two directions – pedagogical and didactic – methodical. The place and the rove of various methods and forms, which contribute for effective group training are pointed out.